

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
Związek Krakowian w Izraelu
Association of Cracowians in Israel

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר

ת.ד. 17209 תל אביב 6117102

cracowassociation@gmail.com

טלפון: 09-9579540, פקס: 054-4436366

<http://cracowassociation.blogspot.co.il/>

www.facebook.com/groups/cracowassociation

גליון 114, אוגוסט 2016 תמוז-אב תשע"ו

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

פתיתים,

הרב אליעזר כהן יצג את הקהילה היהודית בתפילות שהתקיימו בתחילת יולי על יד קבר האחים ב- Przecz Halbowska. התפילות נערכו לציון יום השנה ה-74 לרצח של כ-1,250 יהודי נובי ז'מיגרוד על ידי הגרמנים, ב-7 ביולי 1942.

בחודש שעבר הסתיימו עבודות ההרחבה של מוזיאון יהודי גליציה, ברחוב דיור 18, בקרקוב, ושטח התצוגה הוכפל.

לתערוכה הקבועה "עקבות של זכרון" הכוללת צילומים של כריס שוורץ ז"ל, נוספה תערוכת קבע נוספת "זכרון שלא נגמר" על המורשת היהודית בגליציה המזרחית.

בימים אלה הסתיימה הקמתה של תצוגת הקבע "היכל בתי הכנסת" באגף החדש של בית התפוצות.

בתערוכה מוצג גם דגם בית הכנסת הרמ"א, אחד מתוך 21 דגמים של בתי כנסת מרחבי העולם.

יהודה מימון (פולדק וסרמן) סיפר לאוצרי התערוכה על "כסאו של הרמ"א", הכסא העומד ריק בבית הכנסת, שעל פי המסורת על כסא זה ישב הרמ"א הוא רבי משה בן ישראל איסרליש (-1572/1530). את הסיפור על כסאו של הרמ"א אפשר לשמוע, בקולו של פולדק, במסגרת המדריך הקולי שילווה את התצוגה, ויביא את הפן האישי-אנושי של כל אחד מבתי הכנסת שבתצוגה.

שירים מאחורי גדר תיל

ŚPIEW ZA DRUTAMI הוא סיפור חייהן ואוסף משיריהן של האחיות הנריקה ואילונה כרמל. לאחרונה ראה הספר אור בפולנית, בקרקוב, על ידי ההוצאה לאור אסטריה Austeria של וויטק ומלוגושה אורנת, ותודות למסירותו ולמאמציו של פרופ' אלכסנדר סקוטניצקי.

הנריקה כרמל נולדה בקרקוב ב-1921 ואחותה, אילונה, נולדה ב-1925, למשפחה גדולה שהתגוררה ברחוב יוזפה 1. את לימודיהן החלו האחיות בבית ספר ציבורי פולני, ומאוחר יותר עברו לגימנסיה העברית. הבנות ואמן הוגלו לגטו בפודגוז'ה, ולאחר חיסולו נשלחו לפלשוב. בנובמבר 1943 גורשו השלוש למחנה סקרוז'יסקו, ומשם נשלחו לבוכנוואלד, ולצעדת המוות באפריל 1945 האחיות שרדו, למרות פציעות קשות מאד, והגרו לארה"ב.

כבר במחנה סקרוז'יסקו הצליחו האחיות להשיג גיליונות נייר ועליהן התחילו לכתוב שירים, והמשיכו בכתיבה במהלך כל התקופה. לאחר השחרור כתבו גם סיפורים קצרים ורומנים. בשירים שנכתבו בתקופת המלחמה הן מתארות את הסבל הנורא מאחורי גדרות התיל, הצחנה, חוסר האונים, כאב הפרידה וזכרונות הילדות.

מי ישיב לי / הניה כרמל-וולף

מי לי ישיב את שנותי שאבדו,
נעורי, זיו עיני, צחוקי המהדהד,
חלומות בהירים שבכאב נחלמו,
כמו צלילו הרחוק של ההד.

מי אל ביתי ישיב השלווה,
את ריחם של חגים אהובים ושבת,
מי יפצני על סבלי הנורא
דמעותי בלילות ללא שנת.

רשמו, אדונים, בטור "אבודים":
צחוק, אהבה, אושר, חלומות,
אולי יחזרו לי נעורי שחלפו,
אולי ישולם לי מחיר הדמעות...

ימי הזכרון / אילונה כרמל-צוקר

בביתי לא ידלקו נרות נשמה,
כי מיליונים היו צריכים לדלוק
לציון כל ימי האבל בשנה,
לזכר המתים שלא ישובו עוד.

בביתי לא ידלקו נרות נשמה,
כי לא יספיק הזמן את כולם להבעיר,
כל חיי הם יום זכרון רצוף ונורא,
וכל רגע כאבל בוער בקרבי.

לשם מה לי אורות של דמעות ועצבת,
כשלבי נשרף באבלו הכבד.
ובוער כמדורה עצומה ודואבת
אחרי, אחריך, אחרי אשר שמת.

תרגמה מפולנית: רות שטרן

להזכירכם, חברי רבי'ט טרם שילמו דמי חבר לשנת 2016 בסך
150 ₪. נתקשה לפצול בלי תמיכתכם הכספית.

נא לשלוח המחאה לת.ד. 17209 תל אביב 6117102

נס קרה לנו

בספטמבר 1939 ברחו ויקטור ומפרי ואחיו שמילק מקרקוב מזרחה, ללבוב הכבושה בידי הצבא האדום. שם לא רצחו כמו במערב תחת שלטון הכיבוש הגרמני.

בעתות כאלה, של מורא ומצוקה, אנשים מחפשים חום אנושי, כי ביחד אנחנו חזקים יותר בטוחים יותר. הוא פגש אותה בלבוב, בכיכר אקדמיצקה. בבית קראו לה זלסקה וינדלר, אך היא אמרה שקוראים לה זושיה. היא הייתה בעלת יופי מיוחד. האהבה פרחת. קרקוב ולבוב היהודיים התחתנו.

לפני 75 שנה, ב-22 ביוני 1941 פרצה המלחמה בין רוסיה וגרמניה.

היה להם, להורי ויקטור וזושיה, מראה "טוב". לויקטור היו "מהלכים", והוא השיג ניירות אריים בזהות בדויה. עכשיו הם היו מר וגברת פולטינסקי.

הם מחליטים לחזור מערבה. זושיה נפרדת בדמעות מהוריה ומאחיותיה. היא לעולם לא תראה אותם שוב. יהדות לבוב מושמדת, תוך השפלה ומוות בעינויים.

היא נכנסת להריון ולא מצליחה להפטר מה"צרה". עם בטן תופחת, בחודש השמיני, היא מובלת למפקדת הגסטפו בקרקוב, במונטהלופיך. מחרימים את ניירותיה, אך בשל הריונה משחררים אותה, בתנאי שהיא תתייצב למחרת.

אין לה ניירות, ובכל זאת היא עולה על רכבת לוורשה. ברכבת בדרך יש ביקורת של הגסטפו. ילד יהודי נתפס ומושלך החוצה מהרכבת הדוהרת, אל מותו.

היא, כשכרסה בין שיניה, מטפסת לקרוניתו של הכרטיסן ומצליחה להציל את שנינו מציפורני הצורך.

היא מגיעה לוורשה. כעת נדרשים ניירות חדשים. ושוב, לויקטור יש "מהלכים", ועכשיו הם מר וגברת אדמסקי.

ביוני 1943 היא אמורה ללדת. היא נוסעת לנובי טארג, אל חמותה, ששמה הבדוי הוא גב' מריה בירנצקה. בנובי טארג הגחתי לעולם. אני סטפן טדאוש אדמסקי.

סבתא לנצ'יה פמפר הי"ד

אמא זושיה פמפר ז"ל

ב-9 בספטמבר 1943 נתפסים ויקטור ואחיו שמילק בתחנת הרכבת בלגיונובו, ומיד מוצאים להורג ביער הסמוך.

זושיה חוזרת לנובי טארג, אל חמותה, מריה בירנצקה, הלא היא סבתא לינצ'יה פמפר בת אדולף, מרקוס קרומהולץ ושרה מסינגר.

מוצאה של משפחת קרומהולץ הוא מלימנובה, אך עוד במאה ה-19 עברה המשפחה ל-צ'רניכוב, היום פרבר של קרקוב, ובבעלותה היו בתי מרגוע באיזור.

עכשיו סבתא לינצ'יה היא מריה בירנצקה שמוצאת מסתור בזהות בדויה בנובי טארג.

בדצמבר 1943 מישוהו מלשין, וסבתא לינצ'יה, אמי האלמנה זושיה ואני, תינוק בן חצי שנה, מובלים למפקדת הגסטפו בזאקופנה. האשמה: אנו מתחזים לפולנים.

אמי עומדת איתן בחקירה ומתכחשת לעמה ולדתה. היא ואני, "הפושעים", משוחררים.

נעשה לנו נס.

לא כך סבתא לנצ'יה. לה לא נעשה הנס.

עמי פמפר

חננויות בגדים בבעלות יהודית בקרקוב

ריסמן מרק, ככר דומיניקנסקי 2
שטרן יעקב, דיטלובסקה 44
שטרנברג סלומון, גרודצקה 12
שנצר ב., פלורנסקה 55

חננויות בגדי גברים:

אנהלט ארתור, קרקובסקה 44
בורשטיין ק., פלורנסקה 28
ברוס לזר, פלורנסקה 44
ברנבאום, פלוריאנסקה 2
וירטל יעקב, גרודצקה 15
כץ עמנואל, גרודצקה 26
כהן, ככר מרכזית 5
לרנר, יעקב, פלורנסקה 10
לרנר סלומון, גרודצקה 33
פרנט לזר, גרודצקה 10
קליין סמואל, פלוריאנסקה 8
שמוס לאה, גרודצקה 4
שטרסברג שמעון, פלוריאנסקה 6

צבי גרינגרס שלח רשימה של חננויות בגדים בבעלות יהודים, מלפני המלחמה. ברשימה מצאנו את שמותיהם וכתובותיהם של חננויות הבגדים הללו. אולי תמצאו מישהו מקרוביכם ברשימה?

חננויות בגדי נשים:

אניספלד ר., רחוב סטרדומסקה 17
בנט סלומון ושכטר, הככר המרכזית 14
באום א., גרודצקה 15
בלודק ארטור ו-ורטצמן איזידור, גרודצקה 2
דיאמנד סוסלה, גרודצקה 32
הלר, פלוריאנסקה 28
הירש א.ס., גרודצקה 30
וסרמן יצחק ו-להרנפלד, גרודצקה 10
זונטג ה., גרודצקה 25
כהן ו-קורל, גרודצקה 30
לוסגרטן קלרה, גרודצקה 69
לופהולץ הלנה, גרודצקה 26
לשקביץ סלומון, סטרדומסקה 16
פלמן אהרון, סטרדומסקה 18

אחרי המלחמה. שבים לקרקוב. פוגרום...

החדש, הקומוניסטי. ארבע מפלגות, שהיו עוד קיימות באישור הרוסים בפולין, הוציאו כרוזי גינוייהפרעות. העיתון המרכזי במדינה "דז'ניק פולסקי" (=היומון הפולני), שהופיע בקרקוב, פירסם מאמר ראשי, בו נאמר בין היתר: "אתמול, בשבת, עבר על קרקוב אחד הימים הטראגיים ביותר. כבוד העיר הושפל במעשים ברבריים, שנבעו מתאוות רצח וטפשות. הנה אספסוף, השקוע בחשכת ימי הביניים, היטה אוזן למסיתים רצחניים-היטלריסטים ותקף את היהודים, בהתאכזרו אפילו לנשים וילדים. המעשה שהוכן, יזום ומכוון על ידי אויבי העם הפולני, שהשתמשו אפילו בשטויות של רצח עלילת הדם, שבוצע כביכול בילדים פולניים. הוא התכוון לעורר תגובה של שפיכות דמים, שתקל לארגן מהומות פנימיות, המכוונות נגד המדינה... האנטישמיות בפולין, שנגרמה במרוצת הדורות גם בגלל היהודים וגם בגלל האדונים-האצילים שבחברה שלנו... המשך הפעולה של אותם החוגים, פעולה שאינה נמנעת מלהשתמש במעשי רצח, לא תהיה מכוונת נגד יהודי או נגד היריב הפוליטי, היא עלולה לפגוע בחופש שלנו ובעצמאותה של הרפובליקה..."

כנופיות מזוינות של פולנים מהארגון האנטי קומוניסטי והאנטישמי "נארודובה שילי זברוינה" (=הכוחות הלאומיים המזוינים) רחשו במדינה. הם הוציאו יהודים מקרונות הרכבת וירו בהם, הם רצחו יהודים, שניסו לחזור לעיירות, הם ארבו בשדות וביערות. ידידי צבי מנדל היה באותם הימים אחד הפעילים בארגון ההברחה לארץ ישראל. לילה אחד לפנות בוקר נשמעו דפיקות באגרוף על דלתות הדירה. מנדל ניגש לדלת. המתדפק זיהה את עצמו. הדלת נפתחה. הבא סיפר משהו. מנדל התלבש בחפזה ושניהם יצאו מהר. ביום נודע שהאיש שבא אלינו היה בקבוצה שיצאה יום אתמול בדרכה לארץ-ישראל. סמוך לגבול, ליד העיר נובי טארג, הותקפה הקבוצה על ידי כנופיית פולנים פשיסטים אנטי-רוסים אנטישמים, שרצחו 16 איש מתוכה.

אמנם, הקומוניסטים שבין היהודים ניסו לארגן את חיי השרידים בפולין, בהשוותם את המצב לזה שהיה אחרי ימי חמלניצקי באוקראינה הפולנית. הם הקימו ארגון חברתית-תרבותי, אך מעטים בלבד האמינו בעתיד יהודי פולין. ליהודים היה ברור שהם יושבים על הר געש.

בקרקוב הוקם אמנם בבניין "תלמוד תורה", ובהנהלת הד"ר פביאן שלנג, בית ספר לילדי ישראל ששרדו מהשואה או שחזרו מרוסיה. בעיר נוסדה קונגרסציה - ארגון לענייני הדת היהודית, נפתחו בתי תפילה, נתארגנו גם נקודות הכשרה - קואופרטיבים לייצור בגדי קונפקציה כדי לתת תעסוקה לצעירים עד שתאפשר עלייתם לארץ ישראל. היו שגנבו את הגבול כדי להגיע למחנות העקורים בגרמניה. חלק מהיהודים אירגן איכשהו את חייו בערים לודז', וורשה, קרקוב ובערי שלזיה התחתית. החלו להופיע עתונים ליהודים בשפה הפולנית כ"אופיניה" הציוני, "נשה סלובו" ("דברנו") הציוניסוציאליסטי ו"פולקס-שטימע" הבונדאי בידיש.

יהודים החלו לחזור לעיר. יום אחד, ואני קונה מצרכים בחנות מכולת, והנה נכנסה גויה זקנה, מצומקת, כפופה, חרושת פנים, ובקול מעורב ביבבה אמרה: "ישו! מריה! חמישה מיליון יהודים עומדים בגבולות הארץ וברצונם לבוא אלינו!!! שירחמו מהשמים!"

ברחוב תחב לידי צעיר אחד עלון ובו: "פולנים! יום שבת 11 באוגוסט. יום כיתר הימים. מניין ההתרגשות הכללית. קבוצת אנשים ידיים מאוגרפות. עינים נוצצות — חיצים. שימעו ליטריטים גידולי בית, המפצים אידיאה של דמוקרטיה רוסית, תגרני המלה, מחללי קדושת המילה הפולנית הקדושה, הסוכנים המכורים של רוסיה. שימעו התועים וגם אתם, הבנות והבנים הנאמנים של מחרשת מולדתנו. שימעו התועים וגם אתם, שבערמה הוזרקה לכם התעמולה הנבזית!... הנה היהודים, האויב הנצחי שלנו, ביצעו רצח של ילדים פולנים בבית הכנסת, שברחוב מיודובה. אחרי ז'שוב וטרנוב היתה קרקוב למקומם של הרוצחים היהודיים. העובדות מדברות בעד עצמן... אחרי מאורעות טרנוב וז'שוב הרצח הוא מובן, כי הוא מלה נרדפת ליחס העם היהודי לכל מה שיקרה לנו. ובכן פולנים: הגרמני הוא האויב שלנו, הבולשביק - אותו דבר והשלישי - הוא היהודי. עכשיו מובנים לנו המקרים ברחובות, כשהבולשביקים הסתירו תחת כנפיהם את היהודים, בסוטרם על פני קצינים פולניים ובירותם בעם, שהגן על הקצין הפולני. אין מקום בפולין לגרמני, לבולשביק וליהודי. פולין לפולנים."

קרקוב 11 באוגוסט 1945.

למחרת, בשעת צהרים, הייתי בבית מכרים. פתאום נשמעו צעקות, רעש ויריות. ירדתי לרחוב. ליד חצר בית הכנסת "קופה" שברחוב מיודובה, התקהל אספסוף של אלפים. הפנים משולהבות, ניצוצות בעינים. שאלתי לסיבת ההתקהלות. כנראה לא הכירו שאני יהודי ומישהו השיב: "תביט פה בחלון..." בחלון דירה צמודה לבית הכנסת, שבה התגורר השמש, עמדו צנצנות אחדות עם משהו אדום. ברור היה לי, שזה מיץ סלק. מישהו סיפר: "הם חוזרים חלשים, צמוקיגוף וללא דם מהמחנות ומרוסיה. הם זקוקים לדם ורוצחים את ילדינו... אתה רואה שם צנצנות?..."

השלטונות הפולניים והרוסים הבינו שהפרעות ביהודים הינן ניסיון הפעלת ההמונים להתמרד במשטר

מנסים לחדש את החיים בקרקוב, בית ספר תרבות, 1947: המורים חנינא ריבוביץ' וגברת אלטשולר. שורה I: אריה צלנר, הניק, מרצל ומרדכי. שורה II: הלינה, יוכבד, סטלה. שורה III: ונדה, עלמה, הנקה ואסתר.

מאיר בוסאק

מתוך: "בין צללי העיר"

ארכיון הקהילה היהודית בקרקוב

ממול לבניין העירייה, מעבר השני של הרחוב (רח' קרקובסקה 41 פינת סקבינסקה 2 - ל.ה.), עמד בית הקהילה. כאן היו משרדי רישום הנוולדים היהודים, המתחתנים והנפטרים. כאן פעלה הרבנות. באחד הימים, לפני המלחמה, ראיתי את הרבנים יוצאים מהבניין - הרב שנירר, הרב לוי, הרב בלייכר, הרב שפירא - לבושי גלימות משי שחור וחובשי קובעי קטיפה שחורים, רחבי תיטורות, יהודים בעלי זקנים לבנים לבנים ופנים זוהרות. הם הלכו אט-אט בקבוצה, יהודים יפים, שקטים, כמהרהרים בעולמם. שעה זו חשבתי - אנשי הסנהדרין הגדולה.

במרתף בניין הקהילה היו אולמות להתעמלות ובהם כל המכשירים הדרושים. בבניין היתה הספרייה הציבורית הגדולה "עזרא", ארכיון הקהילה ובו ספרי הזכויות, שהעניקו מלכי פולין ליהודי המדינה; כאן הוחזקו הפנקסים והמסמכים, שסיפרו על חיי היהודים בעיר במשך מאות שנים. בארכיון זה עבדתי באיסוף חומר היסטורי לעבודת הדיפלומה, בהדרכתו של הפרופ' מאיר בלבן, מהאוניברסיטה הוורשאית.

את יסודות הארכיון הזה הניח הד"ר דוד קינסטלינגר, מעובדי מזכירות הקהילה. הוא שמצא בבניין הישן של הקהילה, לפני שזו עברה לבניינה החדש (1911), ערימות ניירות ותיכתובת, אשר הגיעו למשרדי הקהילה ופתח בסידורם ובמיונם. רק מעטים מיהודי קרקוב ידעו מי הוא הד"ר קינסטלינגר (1867-1939). המעטים האלה היו חברי נעוריו (הוא היה יליד קרקוב) ותלמידיו - היה מורה לדת בגימנסיות הממשלתיות שבעיר - אך מי בעיר ידע, שהאיש היה חבר האקדמיה למדעים של קרקוב ואחד מגדולי החוקרים של המדרש? מי ידע, שמחקרו מתפרסמים במוסדות מחקר חשובות ביותר בגרמניה? בגרמניה פירסם קינסטלינגר ספרים על הפרשנות היהודית הקדומה למקרא, מחקרים על הקוראן ועל השפות השמיות. בפלוש הגרמנים לקרקוב עם פרוץ מלחמת העולם השנייה - התאבד האיש.

.... חדשים רבים ישבתי לפני המלחמה בארכיון הקהילה בקרקוב ובארכיונים של העירייה, בכתבי את עבודת הדיפלומה על תולדות יהודי קרקוב. טבעי הדבר, שזמן לא רב אחרי המלחמה התחלתי להתעניין במצב החומר שבו עסקתי. בארכיוני

העירייה נשתמר הכל, אשר למסמכי הקהילה היהודית, עוד בתחילת המלחמה, כשביקשתי מיו"ר היודנראט, מר מרק ביברשטיין, שיאפשר לי גישה לארכיון הקהילה, הוא שתק ארוכות ובסוף אמר בלחש - אין טעם שתלך לשם...

לימים הוסבר לי, שביום השלישי לכיבוש העיר באו אנשי הגסטפו עם רשימה מוכנה ותבעו למסור להם את הארכיון. קרקוב היתה במשך מאות שנים בירת פולין ולכן גם בקהילת העיר נשמרו מסמכים, בעלי חשיבות ראשונה ליהודי המדינה. יוזכרו כאן:

ספר הזכויות ליהודי פולין, כתוב על גבי קלף וחתום על לקה אדומה בחותם המלך יוהאן השלישי (1676); ספר הזכויות המורחבות, שניתנו ליהודי פולין בתוספת זכויות מיוחדות ליהודי קרקוב, מאושרות על ידי המלך סטניסלב אוגוסט פוניאטובסקי (1765). ספרים אלה שמשו במאה ה-19 בסיס לפרופ' לודביק גומפלוביץ, מחבר הספר הרציני הראשון בתולדות היהודים בפולין.

היו בארכיון גם ששה פנקסי קהילה מהמאה ה-17 וה-18. מלבד אלה היה גם ארכיון מסמכים שוטפים מפעולת הקהילה במאות ה-18, ה-19 וה-20.

בכספות הקהילה היו: כתב יד עברי על קלף מהמאה ה-14, שכלל חמשת חומשי תורה, חמש מגילות, הפטרות לכל השנה ובסופו פרקים אחדים מספר ירמיהו. הספר היה

מאויר ומעוטר בתמונות צבעוניות ועבר גלגולים רבים. הוא הגיע לקרקוב בסוף המאה ה-15 מהעיר טירנה, הסמוכה לפרשבורג. לאחר משפט עלילת הדם בטירנה נרצחו יהודים רבים בעיר והנותרים נמלטו, בעזבם את בתיהם וחנויותיהם. אחת המשפחות, שבאה לקרקוב, הביאה אתה את הספר הנ"ל, שנכתב לפי הזמנת פרנס הקהילה ברגנסורג - ר' גד הלוי. בשנת 1929 פרסמה הד"ר סופיה אמיין מחקר בשפה הפולנית מוקדש לספר זה - "הביבליה העברית מהמאה ה-14". סופר שאחיו של הנציב העליון הרברט סמואל ביקר בין שתי המלחמות בקרקוב ובראותו את ה"ביבליה" רצה לקנות אותה בהציעו בעדה 100,000 פונט סטרלינג. הקהילה היהודית, שאף פעם לא הצטיינה בעושר, דחתה את ההצעה.

היו גם בכספת הקהילה: כתב יד מהמאה ה-16: פירוש של הרב אבוהב ל"מורה נבוכים" בתוספת הערות מאת הרב משה לנדא, כתב יד הספר "נגיד ומצוה", המיוחס לר' יצחק לוריא, שהועתק בשנת 1705 על ידי יהושע הלוסקר.

זכורה היתה לי תשובתו של מר מרק ביברשטיין בתחילת המלחמה ועם זאת פניתי אחרי המלחמה לקונגרציה היהודית שבעיר - אולי בכל זאת נמצא משהו...

התשובה היתה: שום דבר לא נשאר...

מאיר בוסאק

מתוך: "בין צללי העיר"

הארכיון של הקהילה היהודית ששכן בניין הקהילה

אחרי מות

יהודית גפן (1932-2016) - סיפור אהבה שלפני המלחמה

ברחוב קרקובה גר הילד פרדק איינהורן. ברחוב סטרווישנה גרה הילדה אווה ספירא.

המרחק היה גדול, וחבל היה על הכסף לחשמלית, כי היה אפשר לקנות איתו מתנה לאווה. וכך, פרדק היה רץ בבוקר לקחת את ילקוטה של אווה, ולהביא לה אותו לבית הספר, בו למדו יחד. לימים נישאו ופרי אהבתם היתה יהודית – איתושה – הנכדה הראשונה לסבא וסבתא ספירא, והנינה הראשונה למשפחת איינהורן.

איתושה היתה כמו פרח: רק לתת ולתת ולתת מבלי לבקש תמורה. מריחה ומיופיה הקרינה לסביבה, והדור הבא היה דומה לה – רוני ונילי. שמחה בילדיה ועוד יותר בדור השלישי, שכה גאה היתה בו: איתמר, מאיה ויסמין.

יהי זכרה ברוך.

אסתר (סטניה) מנהיים

סטפן קובלסקי (1925-2016)

יליד קרקוב, שבנעוריו חווה את מאורעות מלחמת העולם השנייה, ולחם במחתרת במחנה הריכוז בשורות הפרטיזנים הפולנים. לאחר המלחמה למד ולימד באקדמיה לחינוך מורים לחינוך גופני.

ב-1969 עלה לש"ו והתקבל למש"ו מורה לחינוך גופני בבית ספר, ולאחר שהוכרה מומחיותו, החל לעבוד כמאמן-מרכז של ענף האתלטיקה בבית-הספר למאמנים וכמורה במכללה לחינוך גופני ולספורט במכון וינגייט. שם עבד עד לפרישתו לגימלאות בשנת 1990.

בשנים 1971-1976 ע"ש מ שכמאמן ומרכז של נבחרת האתלטיקה הישראלית, ב-1982-1983 ע"מ א"מ ומרכז ביחידה לספורט הישגי, מאמן הפועל רמת-גן ומרכז הספורט ברמת-השרון.

קובלסקי טיפח והכשיר דורות של מורים לחינוך גופני, מאמנים ושופטי אתלטיקה. פעל רבות בחיזוק קשרים בין ישראל ופולין בתחום הספורטיבי.

צבי (הנריק) גרינגרס

דוד גוטר ושמחה שפירא ימ"ש

ב-10 בספטמבר 1939 הורו הגרמנים על הקמת יודנראט לניהול הקהילה היהודית ולביצוע פקודות השלטונות הגרמנים. בתחילה מנתה המועצה 12 חברים ועוד ארבעה סגנים, עד סוף השנה גדל המספר ל-24 חברי מועצה, ובראשו עמד מרק ביברשטיין.

ערב הקמת הגטו נאסר מרק ביברשטיין, ולתפקיד מונה ד"ר ארתור רוזנצוויג ששימש בתפקיד עד הגירוש של יוני 1942, כשנשלח למותו במחנה ההשמדה בלז'ץ.

לאחר הגירוש חוסל היודנראט בקרקוב ובמקומו הוקם קומיסאריאט שבראשו עמד דוד גוטר, שכונה קומיסר, ושמחה שפירא, שמונה לראש המשטרה היהודית. בקומיסאריאט היו 6 חברים בלבד, וגוטר, שהאמין כי גרמניה עתידה לנצח במלחמה, בחר לסייע לגרמנים במעשי הטבח שלהם, ויחד עם שפירא שיתפו פעולה באופן מלא עם הגרמנים, לקחו חלק בגירוש למחנה ההשמדה ואף בזו את רכושם של חלק מהיהודים.

שמחה שפירא, ראש המשטרה היהודית בגטו, מיישר את כובעו של אחד השוטרים היהודים. האם תוכלו לסייע בזיהוי המצולמים?

לאחר חיסול הגטו, ב-13-14 במרץ 1943, נותרו בחיים רק אנשי היודנראט והמשטרה היהודית ומשפחותיהם. בקיץ 1943 תפס הצורך אמון גאט, מפקד מחנה פלשוב, את גוטר ואחד מעוזריו והוציאם להורג, ובכך חוסל סופית היודנראט של גטו קרקוב. ב-14 בדצמבר 1943 נלקחו כל אנשי המשטרה היהודית ומשפחותיהם לגבעת הקטל בפלאשוב, שם נרצחו.

אבלים יחד עם המשפחה על פטירת חברנו

ד"ר עמנואל מלצר ז"ל

שתרם שנים רבות לשימור מורשת קהילת יהודי קרקוב

אבלים ומשתתפים בצער המשפחה על פטירתו של חברנו

משה (מייטק) פרבר ז"ל

אבלים ומשתתפים בצער המשפחה על מותה של

אירנה פישלר ז"ל

בת הרמינה ויוליאן פרבר ילידת קרקוב

מבכים מרה את חברתנו יהודית גפן ז"ל

ומשתתפים בצער משפחות הולנדר, מנהיים ואיינהורן

נפרדים מחברנו

הנריק דנקוביץ ז"ל

שנפטר בשיבה טובה ומשתתפים בצער המשפחה

בית הכנסת על שם הרמ"א. לכבוד פתיחתו המחודשת

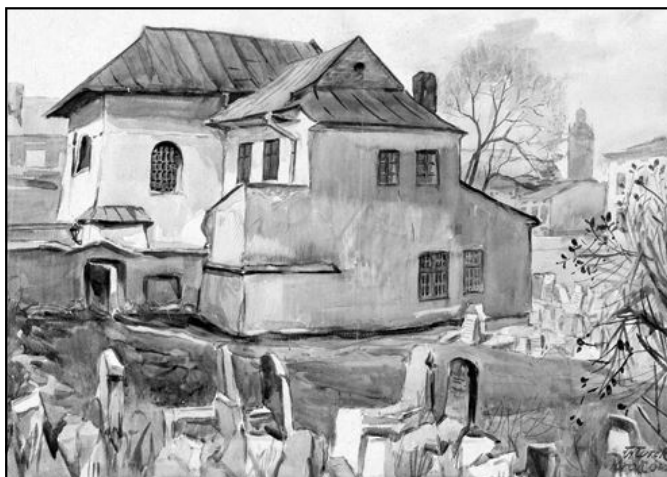
למאמציהם של חברי הקהילה היהודית ושל נציג הגוינוט בפולין, עקיבא כהנא, עבר בית הכנסת שיפוץ גדול והושב לו עיצובו הפנימי מלפני השואה.

נכנסים אל חצר בית הכנסת מרחוב שרוקה מס' 40 (בעבר נקרא "הרחוב הראשי"), הנמצא בלב הרובע היהודי ההיסטורי קז'ימייז'. מעל לשער מתנוססת קשת ובה כתובת עברית "בית הכנסת חדש דרמ"א זצ"ל". על חומות החצר כתובות לזכר יהודי קרקוב שנספו בשואה. אל אולם התפילה המרכזי מגיעים דרך פרוזדור כניסה קטן מצפון, ועל ידו כניסה נפרדת לעזרת הנשים. הקירות מסוידים לבן, בצד הצפוני והדרומי חלונות שחלקם העליון מעוגל, ובצד המזרחי והמערבי אשנבים המאפשרים כניסת אור היום פנימה ואשר ביחד עם מספר נברשות עומדות ותלויות משרים תחושת אור וגובה. במרכז האולם בימה מלבנית מוקפת גדר מברזל מחושל ולו שתי כניסות, אחת מהן דלת צבעונית כפולה מן המאה ה-18 שהייתה לפני כן בבית הכנסת מחוץ לקרקוב ושנחרב בשואה. דלת הבימה מקושטת במנורה ועליה כתר בתבליט מוזהב, בסגנון המזכיר את האמנות העממית באזור. ארון הקודש בסגנון הרנסנס המאוחר, ולו דלת בסגנון "ארט-נובו", ומעליו פסוקי תנ"ך. משמאל לארון ניצב נר תמיד עם כתובת עברית "נר תמיד ע"נ (עילוי נשמה) רמ"א ז"ל", ומימינו לוח זיכרון למקום בו נהג רבי משה איסרלס להתפלל. לכבודו של רמ"א שמור גם אחד הכיסאות בקיר מזרח. כתובת הייסוד נשתמרה על יד הקיר הדרומי. אחת התוספות האחרונות לבית הכנסת הצנוע הוא שעון, מתנת נשיא מדינת ישראל השישי, חיים הרצוג, שביקר במקום בשנת 1992. עזרת הנשים הייתה במקור בקומה הראשונה של מבנה העץ, מקושרת לצד הצפוני. מאז עברה שינויים רבים, וכיום צמוד יציע הנשים לקיר הצפוני של אולם התפילה.

בית העלמין העתיק בקרקוב נמצא מאחורי בית הכנסת, בצמידות, והוא חלק בלתי נפרד ממתחם היסטורי זה. מעל לשער כתובת, שהועברה ממקומה הקודם בשער הקודם ברחוב יאקובה, המעידה כי בית העלמין נוסד בשנת 1552, והוא מהעתיקים ביותר בפולין. עד 1800 היה בית העלמין העתיק מקום הקבורה העיקרי ליהודי קרקוב, אולם כמה יהודים נכבדים נקברו שם גם אחר כך. ב-1845, בהשתדלותו של רבי דב בער מייזלס (1798-1870), שהדגיש את חשיבותו הרוחנית וההיסטורית של בית העלמין, ביטלו רשויות העיר קרקוב תכנית בינוי עירונית שעשויה הייתה להוביל להריסת בית הקברות. בכל זאת בית העלמין הוזנח ונזנח. בשנות הארבעים של המאה ה-20 הנאצים הרסו אותו כמעט לגמרי. רק כתריסר מצבות שרדו את תקופת השואה, וביניהם מצבותיהם של רבי משה איסרלס ובני משפחתו.

בסוף שנות הארבעים ובשנות החמישים של המאה ה-20, נחשפו בחפירות ארכיאולוגיות בשטח בית העלמין מאות מצבות עתיקות. אפשר שחלקן נקברו בכוונה, כדי להצילן מהרס על ידי הפולשים השבדים בשנת 1704. מאות שברי מצבות נקבעו לאורך החומה הפנימית של בית העלמין, לאורך רחוב שרוקה. במשך הזמן החלו לכנות את המקום "כותל הדמעות", והיה לאתר זיכרון לקהילה היהודית החרבה של קרקוב. חלק מהמצבות ששוקמו הן של רבנים ומנהיגי קהילה נודעים, וזו של רבי משה איסרלס היא הנודעת ביותר. מצבתו מכוסה בפתקי בקשה ותפילה רבים שמניחים שם מתפללים העולים לרגל מכל רחבי העולם.

בית הכנסת נקרא על שם רבי משה איסרלס (1525 בקירוב – 1572) הידוע בכינוי רמ"א, מחברו של "המפה" על פי מסורת אחת אביו של רמ"א, ישראל (איסרל) בן יוסף, נכדו של משה אוורבך מרגנסבורג, ייסד את בית הכנסת לכבוד בנו משה איסרלס, שכבר בנעוריו התפרסם בלמדנותו. על פי מסורת אחרת בית הכנסת הוקם על ידי רמ"א לזיכרה של גולדה, אשתו הראשונה שנפטרה בגיל עשרים. עם זאת, בכתובת הייסוד כתוב ש"האיש ר' ישראל ב'ר יוסף ז"ל עוז התאזר: לכבוד הקב"ה ולזכר אשתו מלכה בת ר' אלעזר: תנצב"ה בנה מנכסי עזבונה ב"ה (בית הכנסת)", ומכאן שבית הכנסת נבנה לזכר מלכה, רעיית ישראל בן יוסף. יש לציין שישראל בן יוסף היה בנקאי אמיד שהתיישב בקרקוב רק ב-1519, בעקבות גירוש היהודים מן העיר רגנסבורג, גרמניה.

בית הכנסת הרמ"א, ציורו של פ. טורק (F. Turek) 1935

... לפני כן נקרא בית הכנסת "בית הכנסת החדש", להבדילו מבית הכנסת הישן (בפולנית "סטרה בוזניצה"). הוא נבנה ב-1553 בקצהו של בית עלמין יהודי חדש (כיום "בית העלמין הישן"), על קרקע בבעלותו של ישראל בן יוסף. שנה זו מצוינת בפירושו על כתובת הייסוד. אולם, האישור מטעם המלך זיגיסמונד השני אוגוסטוס ניתן בנובמבר 1556, אחרי התנגדות רבת שנים מצד הכנסייה. קשה להניח כי החלו בבנייה ללא רשות מלכותית, ולכן ניתן לפרש את התאריך שבכתובת כזמן בו החליט מייסדו לבנות בית כנסת שני בקז'ימייז'. שנת 1552 הייתה כנראה שנה קשה מאד למשפחתו של ישראל בן יוסף: אמו, רעייתו וכלתו, אשתו הראשונה של רבי משה איסרלס, וכנראה גם בני משפחה אחרים, מתו במגפה שהתחוללה אז בקרקוב, שגבתה קורבנות רבים מקרב יהודי קז'ימייז'. ככל הנראה נבנה בתחילה בית הכנסת מעץ, ונשרף בדלקה באפריל 1557. מלך פולין, זיגיסמונד השני אוגוסטוס, העניק אישור לבנותו מחדש, ובשנת 1557 נבנה מבנה אבן, בתכנון האדריכל סטניסלב ברנק מקרקוב.

בית הכנסת נבנה בסגנון הרנסנס המאוחר. במאות ה-17 וה-18 נערכו בו מספר שינויים. בשנת 1829 נערך שיחזור מקיף, ובשנת 1933 נוספו כמה שיפורים טכניים (בפיקוחו של האדריכל הרמן גוטמן), ומאז ועד היום שמר על מראהו הכללי. בתקופת השואה הוחרס בית הכנסת ע"י הגרמנים, ושימש כמחסן לצידוד כיבוי אש, לאחר שתשמישי קודש ופריטים יקרי ערך, וביניהם הבימה, נשדדו ממנו. הבניין עצמו לא נהרס. ב-1957, הודות

הקווים המייחדים את תנועת ההתנגדות היהודית בקרקוב

מהכשלון של אופציית היער והעובדה שקרקוב היתה למרכז השלטון הגרמני.

יש הסבורים כי אי קבלת התפישה של הנהגת הארגון היהודי הלוחם בוורשה, דהיינו, הרעיון של מרד בגיטו, נבעה מהעובדה שבתקופה שבין שתי המלחמות היתה לוורשה רק השפעה מעטה על רוב התנועות החלוציות בגליציה. סברה זו אינה נכונה שהרי השומר הצעיר בהנהלתו של לייבק אפטרגוט חידש וחיזק את הקשרים עם וורשה, ב-1940 או בראשית 1941, וזאת אחרי שניתק את הקשר עם המרכז בלבוב, ביוני 1941 לאחר הכיבוש הרוסי שם. גם אברהם ליבוביץ "לאבאן", איש תנועת "דרור", שמר על קשר עם וורשה, אך גם הוא, כאיש קרקוב, מבין כי קונצפציית המרד בגטו כפי שפותחה בוורשה אינה תואמת את התנאים הספציפיים של גטו קרקוב.

סביר להניח כי ההשפעה הקומוניסטית היתה על ארגונו של השק באומינגר, גם אם חבריו מן השורה לא היו מודעים לה. העובדה כי כמחצית מהחברים של "איסקרא", כולל המפקד השק באומינגר, ואחד מבכירי המפקדה – בנק הלברייך, נמנו על תנועת "השומר הצעיר", תנועה חלוצית ציונית שבכל הגטאות היתה בין עמודי התווך של הארגון היהודי הלוחם, פעל בקרקוב מחוץ למסגרת הארגון היהודי הלוחם, ורק שיתף עמו פעולה על פי צורך, היא תופעה יוצאת דופן.

ל"החלוץ הלוחם" בקרקוב לא היה סיכוי שאוכלוסיית הגטו תעמוד מאחוריו, שכן האוכלוסיה היתה סבורה שיש להם אופציה לשרוד במחנה העבודה פלשוב, שהוקם כבר בדצמבר 1942, ובמקומות עבודה נוספים אחרים בקרקוב ובסמוך לה, שבחלקם שררו תנאים סבירים יחסית. רק מאוחר יותר נודעו זוועות המחנה, תחת פיקודו של הצורר אמון גאט, אך אז היה כבר מאוחר מידי.

הנהגות שני הארגונים, "החלוץ הלוחם" ו-"איסקרא" הגיעו לרעיון של מאבק מזויין באופן עצמאי וללא הנחיה כלשהי מבחוץ. השק באומינגר הגה כך מרגע הגיעו מלבוב לגטו בראשית 1942, ומנהיגי "עקיבא" היו מודעים לסכנת ההשמדה מאז שהתריע על כך המנהיג הרעיוני של התנועה, יואל דרייבלט, בסוף 1939 ובראשית 1940. גם שמעון דרגר ודולק ליבסקינד הגיעו למסקנה שיהיה צורך להגיב בהתנגדות אקטיבית ולא פסיבית.

שני הארגונים אינם מוותרים על המשך המאבק, אף על פי שנזקקו קשות עקב הלשנות לאחר מבצע "ציגנריה", והם ממשיכים לפעול עד נפול האיש האחרון. "החלוץ הלוחם" ממשיך את מלחמתו ביער, כחלק מהפרטיזנקה הכללית, תוך שמירה על אוטונומיה וצביון לאומי, תוך שהוא נאלץ להגן על אנשיו מפני האויב הפולני - איכרים, שוטרים ואנשי ארמיה קריובה - המנסים לחסלם.

לארגון "החלוץ הלוחם" שהדגיש את נאמנותו ללאומיות היהודית-ציונית וחלוצית, היה פן טרגי בהיותו נאלץ לפעול כמחתרת תחת זהות של לוחמים פולנים, וזאת בשל "האחריות הקיבוצית" שהביאה אותו לפעול מחוץ לגטו ואי רצון להיות גורם שיביא להחשת חיסולו של הגטו.

ד"ר יעל פלד

מתוך: "קרקוב היהודית 1939-1943. עמידה, מחתרת, מאבק"

בקרקוב פעלו שני ארגוני מחתרת: "הארגון הלוחם של הנוער היהודי החלוצי", ובקיצור "החלוץ הלוחם" ששמר על אופיו התנועתי העצמאי כארגון לוחם של נוער יהודי חלוצי, והשני – שהוגדר כ"קבוצה היהודית הלוחמת מהגטו" שכינויה "איסקרא" (= "הניצוץ"), ויותר על עצמאותו ופעל כיחידה יהודית במסגרת פ.פ.ר (Polska Partia Robotnicza), למרות שמרבית חבריו באו מתנועות נוער חלוציות וציוניות כ"שומר הצעיר", שחבריו היוו את הגרעין הגדול, ומ"עקיבא ב"ו ו-"הצופה". שני ארגוני המחתרת היו בקשר עם הפ.פ.ר ולא עם ארמיה קריובה.

אופיו של הגטו, הנובע במידה רבה מהיותה של קרקוב העיר שנבחרה להיות בירת הגנרלגוברנמנט, וכן השינויים התכופים בהרכב אוכלוסיית הגטו, לא איפשרו לשני הארגונים כאחד לפעול בתחומי הגטו. מלכתחילה היה ברור להנהגות שני הארגונים שהתנאים האובייקטיביים מאלצים אותם לפעול מחוץ לחומות הגטו.

בנוסף, תחושת "האחריות הקיבוצית" לגבי גורל הגטו היתה נחלת שני הארגונים. גם הבחירה ביער, שבה בחר "החלוץ הלוחם" בשלב הראשון של הפעילות המזויינת, נבעה מאותן סיבות ושיקולים שהובילוהו להחלטת הלחימה והניעוהו לפעול מחוץ לשטח הגטו.

הגירסה שהלחימה הפרטיזנית באה במקום רעיון המרד בגטו בהשפעת המחתרת הקומוניסטית, אין לה אחיזה. לראיה: הפעילות ביער, באוקטובר 1942, נעשתה גם לאחר שהקשר עם הפ.פ.ר – הבטחת העזרה – לא הוכיח את עצמו. ההחלטה לפעול בשטח ה"ארי של העיר נבעה

קוראים כותבים

בגליון מאי פרסמנו את הסיפור שסופר במשפחתו של עמי פמפר על תינוקות יהודיה שנמסרה לידי משפחה פולנית, על מנת להצילה בזמן השואה, והמשפחה המאמצת סירבה להשיבה לחיק אביה.

על כך מרחיבה ומספרת גברת **רינה בירנהק** (לבית וולפיילר): בגטו נולדה תינוקת ללודוויג בר ורעייתו פלה לבית וולפיילר (דודתה של רינה). על מנת לנסות להצילה סוכם להעבירה למכר פולני, שהבטיח לנסות למצוא לה בית. ביום המיועד הושמה התינוקת בסל, ואותו שלשלו בחבל מהחלון שפנה אל מחוץ לגטו. המכר הפולני הגיע, לקח את הסל ובו התינוקת, והשאירו בפתח ביתם של זוג פולנים קתולים ערירים. התינוקת בכתה, ובעלת הבית פתחה את הדלת וצעקה לבעלה: "ישו הביא לנו תינוקת".

הילדה גדלה בביתם כקתולית אדוקה ו...אנטישמית. האם, פלה, נספתה, ומששב האב לודוויג מהמלחמה וביקש לקבל את בתו, סרבו ההורים וסרבה הילדה. ובית המשפט? זה פסק שמכיוון שלילדה אין אם ביולוגית, הרי עדיף שתשאר אצל הוריה המאמצים.

צבי גרינגרס מספר כי בימי חול היו מתפללים ב"טמפל: במבנה שבחצר. ב"טמפל" היו גם מתקיימות חתונות, והיתה מקהלת נשים וגברים וניגון בעוגב. בעוגב ניגן ד"ר ליבלינג, שהיה עיוור.

דוד תגר מבקש את עזרתכם במידע על משפחת בק. הרשל-שארל בק ואחיו (בתמונה שצולמה בקרקוב) היגרו מקרקוב לארה"ב בתחילת המאה ה-20. הרשל שב לאירופה, עסק בצורפות ובמסחר ביהלומים בשווייץ, ונפטר ב-1941 לכשנודע לו על גורל בני משפחתו שנותרה בקרקוב. האם מישהו יכול לשפוך אור נוסף על המשפחה שנותרה בקרקוב וגורלה?

romts@bezeqint.net

ד"ר שמואל קנלר מחפש מידע על שימל (Schimmel) מרגוט ורות, ילידות שנות העשרים של המאה הקודמת, בנות גרדה שימל לבית קנלר וזיגי (זיגמונד) שימל.

המשפחה התגוררה בקרקוב, ברחוב Jana Kasprowicza מספר 20. המידע האחרון מהן הוא גלויה שנשלחה מהן מקרקוב ב-28.11.1939 ועליה בולים גרמניים.

hensam@netvision.net.il

על ארגון קראקע ספר "לאנדסמאנשאפטן אין ישראל"

במאי 1961 ראה אור הספר "לאנדסמאנשאפטן אין ישראל" שפורסם על ידי התאחדות עולי פולין בישראל. הספר מכיל למעלה 210 עמודים, ביידיש, כולל מידע על למעלה מ-100 ארגונים של יוצאי ערים ועיירות בפולין וכן מידע על התאחדות עולי פולין בישראל, קופת התאחדות עולי פולין, הוועד לענייני העליה מפולין שעל יד הסוכנות היהודית, ולשכת "בני ברית" ע"ש פרופ' משה שור בישראל.

וכך נכתב על ארגון יוצאי קרקוב, לאחר סקירה קצרצרה של החיים היהודיים בקרקוב מהמאה ה-14: "ארגון יוצאי קרקוב נוסד בישראל בשנת 1925, אבל את פעילותו האינטנסיבית החל אחרי פרוץ מלחמת העולם, והפך להיות גורם חשוב מבחינה תרבותית ופילנתרופית עבור יהודי קרקוב בארץ-ישראל, וזה הודות ליוזמים הנכבדים, מר אברהם נוסבאום וד"ר חיים הילפשטיין.

הדבר הראשון שעשינו היתה החלטה להגיש עזרה ליהודי קרקוב אשר הוגלו או נדדו אל תוככי רוסיה. עבור הכסף שאספנו שלחנו אליהם אלפי חבילות מזון, בשווי כספי רב. בזמנו קיבלנו הרבה מכתבי תודה, בהם סיפרו יהודי קרקוב שמשלוחי החבילות פשוט הצילו אותם ממוות ברעב.

במקביל היינו בקשר סדיר עם נציגות יהודי פולין שפעלו במסגרת "הצלב האדום", כדי לעזור לאותם אנשים ששרדו גם בדרכים דיפלומטיות. באותו זמן, ובנוסף לאותה מטרה, הקמנו את "אחוזה", אשר עזרה לאותם יהודים שהצליחו לעלות לארץ, ואת העזרה הזו אנו מגישים כל הזמן.

מאמץ גדול במיוחד היה בזמן העלייה של יהדות פולין (בשנים 1956-1959). השתדלנו, והצלחנו, לארגן בשיתוף פעולה עם הבנק של "התאחדות עולי פולין" הלוואות בקנה מידה גדול לעזרת אותם עולים שרק הגיעו.

בכל שנה, בחודש מרץ, אנו מארגנים ימי עיון אקדמיים לזכר קדושי העיר. לאחר כמה שנות עבודה והכנות יצא לאור "ספר קרקוב" אשר מכיל כמה מאות עמודים ואילוסטרציות יפות, ומשקף ומספר את סיפור יהודי קרקוב. הספר זכה להדים והכרה לא רק בין יהודי קרקוב, אלא גם בתקשורת. "ספר קרקוב" הוא מעין מצבת זיכרון לקהילתנו השסועה והפגועה.

בנוסף לכך, כבר שנים שאנו עסוקים בשלבי סיום של "היתה תרבות" בקיבוץ "נוה איתן" שנבנה במשותף עם הקיבוץ. הבניין כבר גמור ואנו מקווים שסיום כל עבודות הגמר יגיע בעזרת בת עירנו, הגב' הלן רובינשטיין. בית התרבות נועד להיות מצבה וזיכרון עבור לוחמי גטו קרקוב.

חוץ מפעילות סוציאלית וחברתית, מנהל הארגון שלנו גם פעילות תרבותית ומפגשים. לארגון יש גם נציגים ב"התאחדות יוצאי פולין", שמביעים שם את עמדתם ודעתם. יש לארגון שלנו גם נציגים בחו"ל ואנו בקשר רציף איתם.

